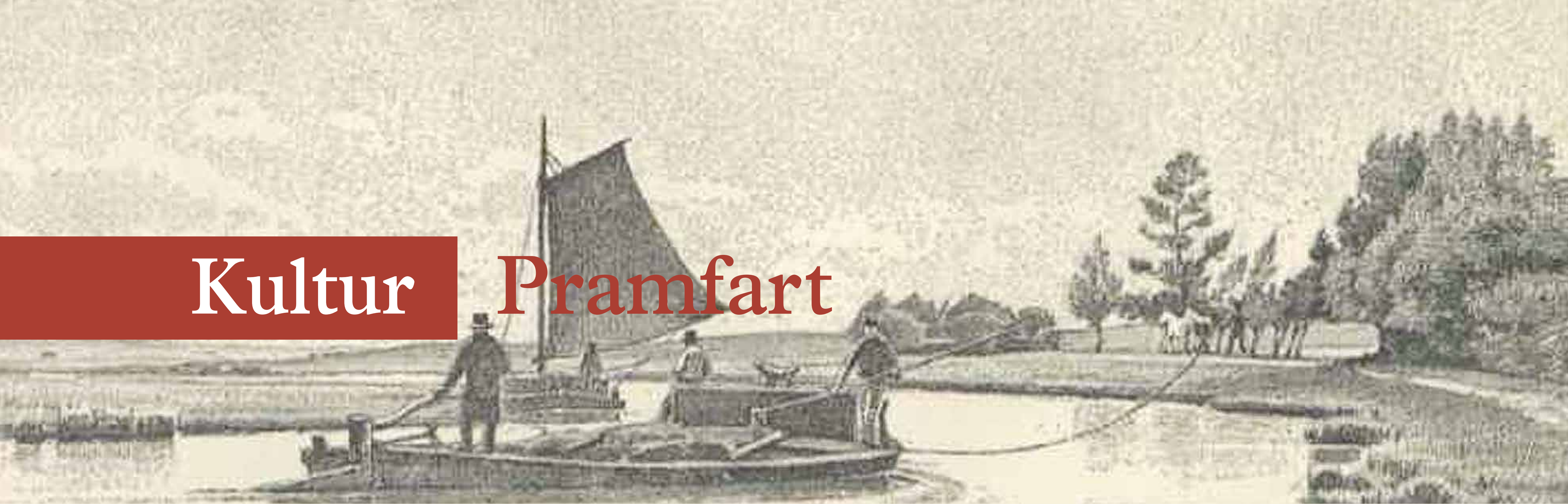




Hans Schmidt, 1887: Pramme på Gudenåen neden for Silkeborg.

Pramfarten på Gudenåen

Pramfarten på Gudenåen nævnes allerede i 1400-tallet. Flere gange overvejede kongen, om Gudenåen kunne gøres endnu mere sejlbare, og i 1737 tegnede Skipper Anders Gylliam på kongens anmodning et kort over Gudenåen fra Randers til Mossø og foreslog forskellige forbedringer.

I 1800-tallets begyndelse foreslog toldinspektør Brock fra Randers igen at udnytte oplandets ressourcer bedre ved at gøre Gudenåen sejlbare, og ved forskellige lejligheder gjorde han Fredrik 7. og prins Christian Frederik opmærksom på ønskerne.

Jyllandsrejsen 1840
Christian 8. var i 1840 på en Jyllandsrejse, hvor man bl.a. besøgte Silkeborg for at afklare, om stedets vandkraft kunne udnyttes. Jyllandsrejsen blev startskuddet til, at handelspladsen Silkeborg med Silkeborg Papirfabrik blev opbygget.

Møller Johan Christian Drewsen fra Strødmøllen nord for København deltog i Jyllandsrejsen, og det blev sønnen Michael Drewsen, som fra 1844 blev hovedmanden bag opbygningen af papirfabrikken i Silkeborg.

Det satte skub i pramfarten med varer frem og tilbage mellem Randers og Silkeborg. Efter anlæggelsen af handelspladsen Silkeborg var der ca. 80 pramme på Gudenåen, men tallet steg hurtigt til op mod 200 pramme.

Turen Randers-Silkeborg, modstrøms, tog en uges tid. Fra Silkeborg til Randers tog det 1-2 dage med strømmen.

Pramfartens endeligt
Pramfarten kulminerede, da jernbanerne tog over som vigtigste transportmiddel - Aarhus-Langå-Randers åbnede i 1862, Langå-Viborg i 1863 og videre til Struer i 1865, Århus-Silkeborg i 1871 og Silkeborg-Herning i 1877.

Pramme blev dog brugt helt frem til 1921 til transport af især tegl og mangel, indtil bygningen af Tangeværket i 1920 satte en stopper for sejladsen opstrøms værket.

Den sidste pram, "Lange Maren", trukket af brødrene Randrup's motorbåd, fragtede varer som tørv, træ, mursten og andet til Randers helt op til 1945.

Prammen

Prammene på Gudenåen blev også kaldt for kåge. De var åbne og fladbundede med et stort rør, som kunne reguleres samt en platform til rorgænger (pramføreren) agterude. Røret var især nødvendigt nedstrøms og i modvind for at holde kursen udenom de mange farlige sten og grunde.

Langs med rælingerne var et skandæk (vandretliggende planker), hvor pramkarlene kunne gå og stage med lange stænger.

De fleste pramme var 10-12 meter lange og ca. 4 meter brede, mens de største kunne være op til 24 meter lange og 6 meter brede. Bordhøjden var normalt 60 til 75 cm. De sidste store pramme havde forude et mandskabsrum.

Oftentimes var kågen forsynet med mast og sejl, som kunne sættes, når vinden var gunstig. Masterne kunne lægges ned, når broer skulle passeres. I begge ender var der firegrene ankre til at bremse kågen i kritiske situationer.



Ladepladsen ved Østergaard. © Maleri fra Østergaard.

Skipper Anders Gylliams kort fra 1737. Strækningen fra Østergaard til venstre og til Frisenvold til højre. Gylliam havde af kongen fået til opgave at finde ud af, om Gudenåen kunne bruges til pramfart.

Kortet viser, hvordan laksegårdene spærrede Gudenåen i hele dens bredde – både ved Østergaard og Frisenvold, der var to af de største laksegårde i Gudenåen.

Ruten

Fra Randers foregik den første del af turen til Nørreåens udløb i Gudenåen med prammens faste mandskab på to mand. Herefter måtte de såkaldte lejermænd træde til.

Ved Frisenvold Laksegård skulle der åbnes for gennemsejling. Væth og Grensten ladepladser nåede man ved middagstid.

Både Løgstrup og Østergård var ladeplads for landbrugs- og teglværksprodukter. Passagen gennem Østergård Laksegård kostede 28 skilling. I Østergård var der nattelegi i laden og mad og drikke i fiskerhuset. Andre natteophold kunne være sovekrogen ved Langå Egeskov eller ved Aabro Kro.

Næste dag kunne fragten være tørv fra den store Vellev Mose eller tegl fra Ulstrup. Der har ligget ca. 25 teglværker langs åen.

Når Bjerringbro var nået efter 3 dage, var menneskekraft ikke nok, så lejermændene blev afmønstret, og heste tog over til Silkeborg.

Pramdrageren

Skulpturen Pramdrageren, der står her ved Skovlyst, er skabt af kunstneren Erik Heide på anmodning fra Langå Borgerforening.

Skulpturen mindes de mange pramdragere, der sled for at trække de tunge pramme op ad Gudenåen.

Heide arbejder med kraftige, rustikke former i fortrinsvis grove materialer som granit og støbejern, som han forener med bevægelse og følsomhed. Som i Pramdrageren forholder Heides skulpturer sig ofte til stedets historie.

Prammens besætning

Besætningen bestod af pramføreren (pramskipperen) og en pramkarl. Pramføreren havde ansvaret for det store rør agterude.

Pramføreren var normalt en pramkarl, der havde lang erfaring på åen, og derved blev betroet at sejle med de ofte store og dyre laster.

Det store slæb med de store laster opstrøms Nørreåen blev udført af yderligere 2-6 lejermænd, som blev hyret til opgaven.

Hyretagning

De fleste pramme var ejet af teglværker eller storkøbmand.

Pramførere med faste ture kunne hyre deres foretrukne lejermænd med aftaler, der kunne løbe over adskillige ture og over længere tid.

Der opstod i Randers behov for et forhyringskontor, hvor ledige kunne stille sig til rådighed for pramføreren, som pegede de lejermænd ud, han ville have til turen.

Folkene

Det var det hårdeste arbejde lejermændene udførte, og alkohol hjalp med at glemme anstrengelserne. Strabadserne lettet med brændevin, 2 gange kaffe, æggekage med flæsk og øl på de små gæstehuse og kroer.

Turen tilbage til Randers foregik til fods, og med lidt held havde man lidt tilbage af lønnen efter flere besøg på kroerne langs åen.

Det kunne være en rå flok, der for enden af turen fik deres løn på ca. 3-4 rigsdaler udbetalt. De fleste boede i kvarteret ved Randers Havn og Tørvebryggen.

Die Treidelschiffahrt auf dem Gudenå

Die Treidelschiffahrt auf diesem Fluss wurde bereits im 14. Jahrhundert erwähnt. Doch erst nach der Entstehung des Silkeborg-Handelsplatzes Mitte der 1840er-Jahre startete die Treidelschiffahrt richtig. Den Höhepunkt erreichte die Treidelschiffahrt in den 1860er und 1870er Jahren, dann wurden die Eisenbahnen zum Hauptverkehrsmittel.

Der Bau der Tang-Werke (Wasserkraftwerk) im Jahr 1920 beendete die Treidelschiffahrt.

Die Lastkähne im Gudenå waren offen und hatten einen flachen Boden und ein großes Ruder. Entlang der Reling befanden sich auf beiden Seiten Planken, von denen aus die Treidelknechte die Lastkähne mit langen Stangen staken konnten.

Oft waren die Lastkähne mit Mast und Segel ausgestattet, die bei günstigem Wind gesetzt werden konnten.

Die Besatzung bestand aus dem Lastkahnführer und seinem Treidelknecht. Das Schleppen der großen Lasten stromaufwärts wurde von weiteren 2-6 angeheuerten Treidelschleppern ausgeführt.

Die Arbeit der Treidelschlepper war extrem hart und Alkohol half, die Anstrengungen zu vergessen.

Die Skulptur „Der Treidelschlepper“, der hier auf dem Platz am alten Treidelpfad steht, wurde vom Künstler Erik Heide für den Bürgerverein von Langå geschaffen.



Barging service on the Gudenå

The oldest accounts of the barging service on the river Gudenå are recorded in the 1400s. However, the barging service first seriously flourish after the trading post Silkeborg was established in the mid-1840s. The barging service peaked, when the railway in the 1860s and 1870s took over as the primary means of transportation.

The building of the hydroelectric power plant Tangeværket in 1920 put an end to the barging service past the power plant.

The barges on the Gudenå were open and flat-bottomed vessels with a large rudder. Along the gunwale was a gangway where the bargemen would stand while propelling with long poles.

Often, the barge had a mast and sails which could be set when the wind was favourable. The barge crew consisted of the bargemaster (captain) and a bargeman. Strenuous hauls with heavy cargos upstream were carried out with the help of 2-6 hired hands.

The hired hands did the hardest work, and alcohol help them forget the rigours.

The sculpture, Pramdrageren (The Bargeman), which is situated on the site near the old bargeman's path, aka the Towpath, is created by the artist Erik Heide for the Langå Civic Association.



Natur Gudenåen

Gudenåen

Gudenåen er Danmarks længste å. Fra udspringet i Tinnet Krat til udløbet i Randers Fjord snor åen sig lidt over 150 kilometer. Gudenåen får sit vand fra ca. 550 mindre og større vandløb, som danner Gudenåens geografiske opland.

Gudenåens geografiske opland er 2650 km² – tager man oplandet til Randers Fjord med, er det 3.250 km². Gudenåens hovedløb udspringer i Tinnet Krat 72 meter over havets overflade.

Åens fiskerigdom har tiltrukket bebyggelser og klostre, og det strømmende vand har kunnet levere vandkraft til kornmøller og senere til industrianlæg ved åen. Gudenåen løber i dag under ca. 70 broer, som fører veje eller stier over åen.

Gudenåens skabelse
Gudenådalen er skabt af de enorme smeltevandsfloder, der søgte mod havet for ca. 15.000 år siden, da isen smeltede. Landskabet omkring Langå bærer præg af, at smeltevandet længe måtte søge mod vest, fordi isen spærrede vejen ud i Randers Fjord – se illustrationen til højre.

Helstrupdalen nordvest for Langå er udpeget som nationalt geografisk interesseområde. Igennem denne dal søgte smeltevandet mod nordvest - til Nørreådalen og Limfjorden – indtil Randers Fjord blev isfri, og Gudenåen fandt sit endelige løb til Kattegat.

I takt med at isen smeltede, steg havet, og Stenalderhavet trængte i en periode helt ind til Langå og skabte de flade enge, man i dag kan opleve mellem Randers og Langå.

Sagnet vil dog vide, at Gudenåen blev skabt på en helt anden måde. Den blev nemlig sendt afsted for at stoppe halvguden Gudar, der havde stjålet den skønne Else fra Tørring. Først i Randers lykkedes det Gudenåen at fange Gudar og befri Else.



Gudar. Norgaards Højskole, Bjerringbro



The Gudenå river valley

15,000 years ago, when the glaciers melted, the Gudenå river valley was shaped by massive rivers of meltwater running towards the sea. The landscape around Langå is characterized by the fact that here the glacial meltwater had to take a westward direction because the glaciers blocked the way to the inlet of Randers Fjord.

Concurrently with the melting of the glaciers, the sea level rose, and for a period during the Stone Age, the sea pushed into the area, all the way to Langå, creating the flat meadows which you can experience today between Randers and Langå.

The river Gudenå is Denmark's longest watercourse. From its source in Tinnet Krat to its outfall in the inlet of Randers Fjord, the river is well over 150 km. The water in the Gudenå comes from approximately 550 bigger or smaller tributaries – among these, the stream

of Lilleåen which flows into the Gudenå here at Langå. The hinterland of the Gudenå covers 2,650 km². The source of the Gudenå rises 72 m above sea level.

According to the ancient legend, the Gudenå was created in an entirely different way. The river was sent on a mission to stop the demigod Gudar, who had abducted the fair maiden Else from Tørring. Not until it reached Randers, the Gudenå managed to catch up with Gudar and rescue Else.

Isens afsmeltning

For 18.000 år siden stod isen længe stille ved Hovedopholdslinjen på Den Jyske Højderyg, som er vist med stiplet linje på alle figurerne til højre.

Da isen begyndte at smelte væk, kunne smeltevandet ikke komme over Højderyggen. Det begyndte nu i stedet at løbe mod nord og ud i Limfjorden, fordi isen stadig dækkede Randers Fjord. Man taler overordnet om 3 perioder eller stadier

Faldborg Stadiet (1)

Under det første stadie var isranden smeltet 20-30 km tilbage og smeltevandet strømmede mod nordvest gennem Faldborg Dalen over Viborgområdet til Lovns Bredning. Dalbunden under Faldborg Stadiet lå ca. 30 meter over havet. Langåområdet var isdækket.

Skalså Stadierne (2)

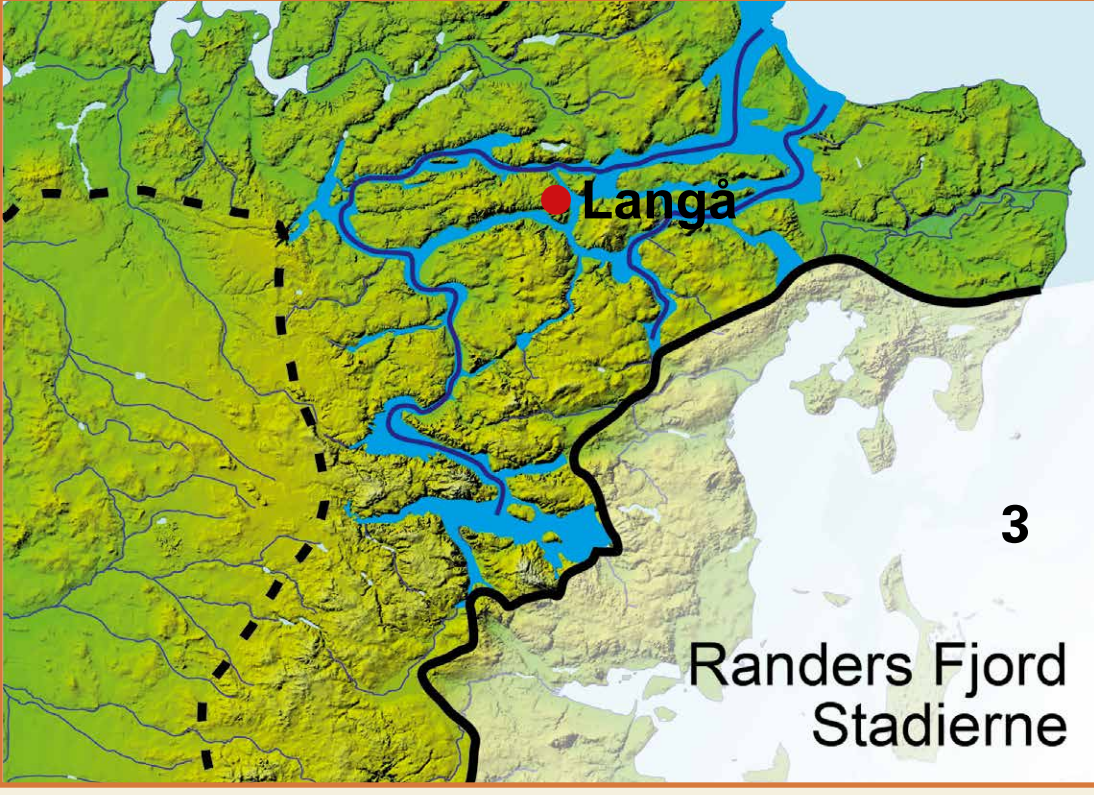
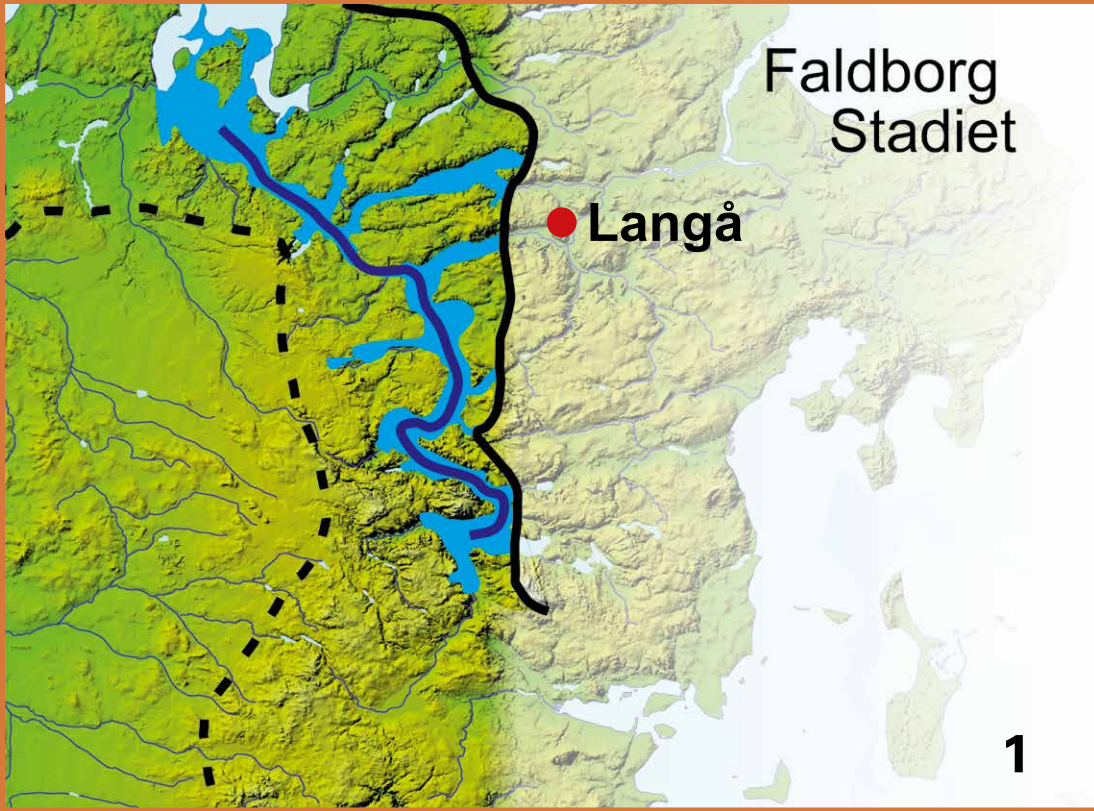
Under Skalså Stadierne løb smeltevandet mod nordøst via Helstrupdalen og Nørreådalen, gennem Skalsådalen og ud i Hjarbæk Fjord. Adgangen til Kattegat var stadig blokeret af is, men Langåområdet var isfrit.

Randers Fjord Stadierne (3)

Da smeltevandet for ca. 16.000 år siden fandt ud gennem Randers Fjord, var dalbunden ca. 11-14 meter over havniveau. Da vandmængderne svandt ind gravede Gudenåen sig nu ned i bunden af smeltevandsfloden. Langå Stationsby ligger på smeltevandsflodens bund i 10-20 meter over havet, mens Skovlystområdet ligger som en plan slette 3-5 meter over havet.

Nuværende dalbund – Postglaciertiden

Efter isens afsmeltning har Gudenådalen i store træk haft sit nuværende udseende.



Lystfisker ved Gudenåen. Billedet er taget fra Amtmand Hoppes Bro.



Das Gudenå-Tal

Das Flusstal des Gudenå wurde von den riesigen Schmelzwasserflüssen geschaffen, die sich vor ca. 15.000 Jahren, als das Eis schmolz, ihren Weg zum Meer gebahnt haben.

Die Landschaft rund um Langå wurde dadurch geprägt, dass das Schmelzwasser hier weit nach Westen floss, weil das Eis den Weg zum Randers Fjord versperrte.

Als das Eis schmolz, stieg der Meeresspiegel und das steinzeitliche Meer drang eine Zeitlang bis nach Langå vor und schuf die flachen Wiesen, die man heute zwischen Randers und Langå sieht.

Der Gudenå ist Dänemarks längster Fluss. Von der Quelle in Tinnet Krat bis zu seiner Mündung in den Randers Fjord sind es etwas mehr als 150 Kilometer. Der Gudenå wird von ca. 550 kleineren und größeren Bächen gespeist - auch vom Lilleå, der hier bei Langå

in den Gudenå mündet. Das Einzugsgebiet des Gudenå ist 2650 km² groß. Die Quelle entspringt 72 Meter über dem Meeresspiegel.

Laut der Legende wurde der Gudenå allerdings auf ganz andere Weise erschaffen. Der Fluss wurde nämlich losgeschickt, um den Halbgott Gudar aufzuhalten, der die schöne Else von Tørring geraubt hatte. Erst in Randers gelang es dem Gudnå, Gudar zu fangen und Else zu befreien.



Natur Flora og fauna

Gul iris, *Iris pseudacorus*

Planter

Gudenåen er hjemsted for mere end 80 plantearter, heraf 44 vandplantearter – f.eks. pindsvineknop, frøbid samt flere unikke arter af vandaks.

Af andre plantearter skal fremhæves gul iris, kattehale, kalmus – en gammel lægeplante med stor aromatisk lugt – samt de to giftige planter bittersød natskygge og gifttyde. Flere af plantearterne er medtaget på den danske gulliste over arter i tilbagegang.



Gifttyde
Cicuta virosa

50-130 cm høj. Stænglen er glat og hul. Blomsterstanden er en dobbeltskærm med tætblomstrede, hvælvede småskærme. Vær forsigtig: Planten er vores giftigste blomsterplante.



Kalmus
Acorus calamus

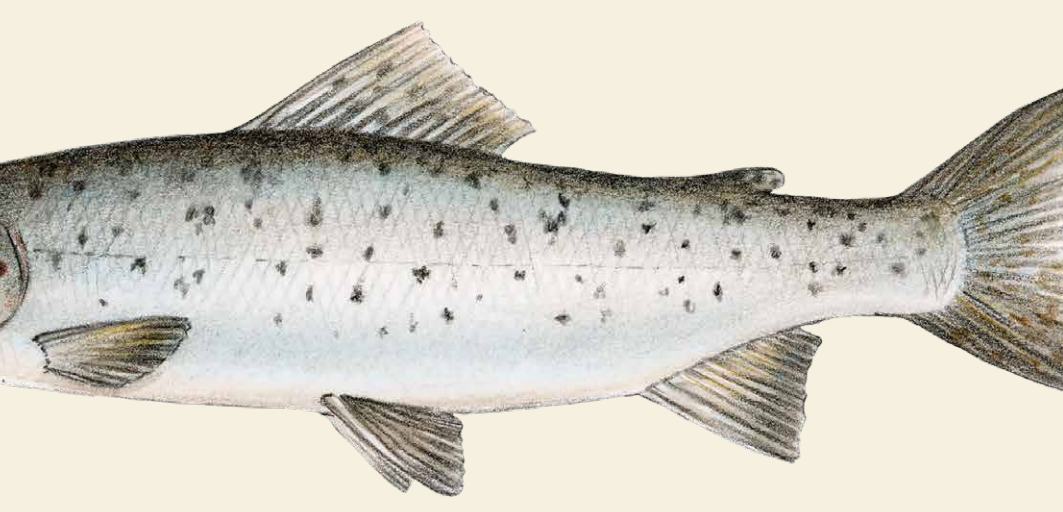
60-150 cm høj. Planten breder sig ved hjælp af sin tykke jordstængel og står oftest i tætte bestande. Den er en gammel lægeplante indført af munkene i middelalderen.

Fisk

I vandet er der god bestand af laks og ørred. Desuden er Gudenåen på denne strækning karakteriseret ved at være meget artsrig med op til 25 forskellige arter.

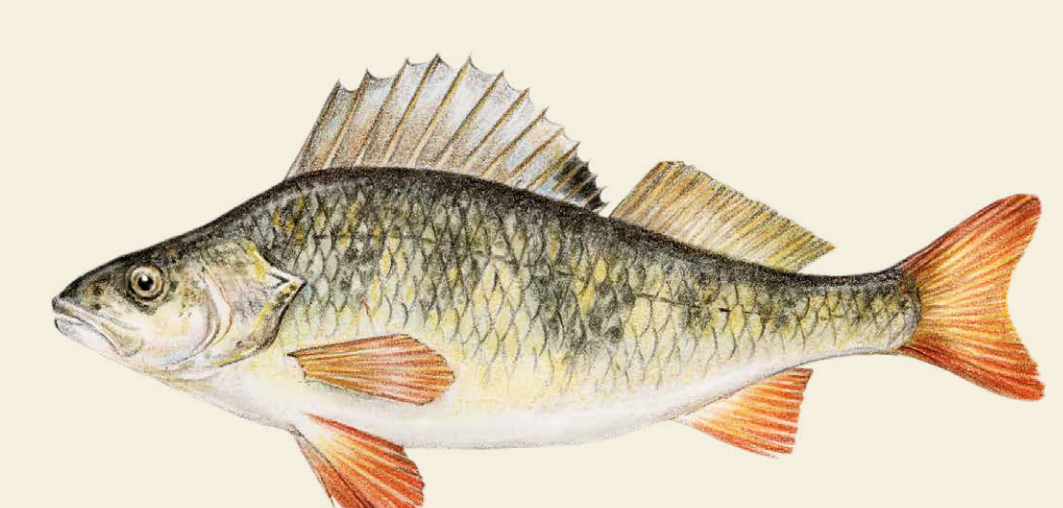
Ud over laks (udsætningsfisk) og ørred er der endvidere ål, brasen, skalle, gedde, aborre, lampretter, løje og rimte m.v.

Flere af Gudenåens fiskearter er medtaget i Habitatdirektivets bilag II og på den danske gul- og rødliste over arter, der er hhv. i tilbagegang, forsvundne, truede, sårbare eller sjældne.



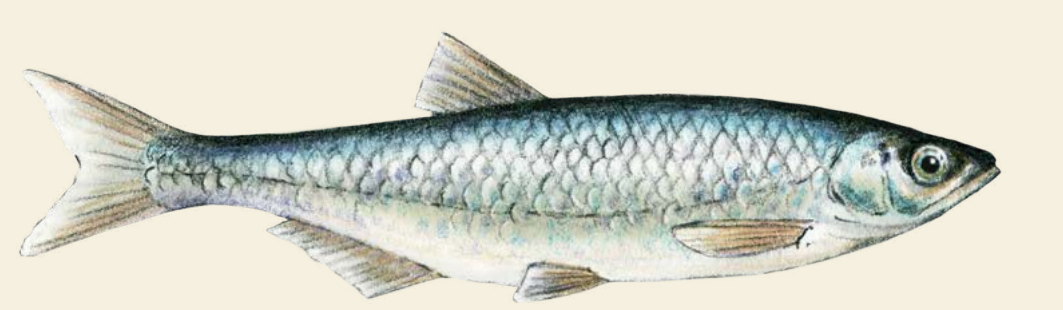
Havørred
Salmo trutta

Bækørred, søørred og havørred er en og samme art, men med forskellige levesteder. De gyder i bække eller vandløb med grusbund. Lever af plankton, insekter, krebsdyr, orme, fisk, padde og små pattedyr.



Aborre
Perca fluviatilis

Aborren er en stimefisk, der opholder ved bunden af søer og vandløb. Lever af skaller, løjer og andre fisk, fiskeyngel, snegle, krebsdyr, insekter, larver og orme.



Løje
Alburnus alburnus

En almindelig lille og sølvblank fisk i stimer i søer og rolige vandløb med svag strøm. Lever af smådyr, som de kan finde ved overfladen som vandinsekter, insektlarver, vandlopper og dafnier.



Laks
Salmo salar

En sølvskinnende slank fisk, som kan kendes fra ørreden på den slankere halerod og de færre pletter under sidelinjen. Ved gydningen bliver laksen markant mørkere. Hannen udvikler en tydelig kæbekrog. Laksen kan i sjældne tilfælde veje over 20 kilo.

Fugle

Af fugle er der stor chance for at se fiskehejre samt lappedykkere, blishøns, ænder samt knopsvane. I rørene langs kanten synger i sommerperioden rørsanger, nattergal og rørspurv. Hvis man er heldig kan man se en isfugl, som hurtigt som en blå pil suser over vandfladen og måske også rørhøgen, som svæver på hævede vinger over rørskoven.

Desuden er Væth Enge lige nordøst for Langå blevet et rigt fugleområde. Efter man i 2007 førte engene tilbage til deres oprindelige tilstand, hvor Gudenåens vandstand alene bestemmer, hvor våde engene er, kan man her både opleve ynglende engfugle som viber og dobbeltbekkasin samt store flokke af trækkende ænder og gæs forår og efterår. Desuden ses havørnen jævnligt her.



Toppet lappedykker
Podiceps cristatus

Almindeligt udbredt i hele Danmark året rundt - nogle som standfugle. Den er den største af de danske lappedykkere. Lever især af småfisk, men tager også frøer, krebsdyr og vandinsekter samt vandplanter.

Insekter

Af insekter skal fremhæves den smukke prægtvandnymf og den mere sjældne grøn kølleguldsmed. Desuden kan du her opleve slørvinger, som i Danmark kun findes ved Gudenåengene mellem Langå og Randers.



Grøn kølleguldsmed
Ophiogomphus cecilia

Op til 60 mm lang. Lever kun ved Skjern Å, Karup Å, Storå og Gudenåen. Fabger flyvende insekter som fluer, hvepse, døgnfluer, sommerfugle og andre guldsmede. Guldsmedens larver lever under vandet og æder små snegle og forskellige arter af vandinsekter.



Blåvinget Prægtvandnymf
Calopteryx virgo

Hannerne har blå metalskinnende vinger og en mørk grøn metalskinnende krop. Hunnerne har ensfarvede lyst brunlige vinger og kroppen er bronzefarvet. Efter parring borer hunnen æggene ind i forskellige vandplanter.



Isfugl
Alcedo atthis

17-19 cm og et vingefang på 24-26 cm. Ses siddende på sin udkigspost eller flyve lavt, men hurtigt hen over vandet, mens den ivrigt kalder. Lever primært af småfisk op til 10 cm, men kan også tage vandinsekter o.l.



Dobbeltbekkasin
Bucephala clangula

Trækfugl, der ankommer i marts og trækker bort i november. Yngler i fugtige enge eller ved søer og moser. Vædefugl med et meget langt næb. Føden består mest af regnorme, biller, snegle og insekter.

Dyr

Heldig skal man også være, hvis man skal se odder, en art, som var meget sjælden i Danmark i 1980'erne, men som nu har gode kår i det meste af landet og ikke mindst ved Gudenåen.



Odder
Lutra lutra

Op til 90 cm, 40 cm hale. Lever mest af fisk med en længde på 10-15 centimeter, men også af mindre pattedyr, fugle, frøer, vandinsekter og krebsdyr.



Flora and fauna

The Gudenå is home to more than 80 plant species, of which 44 are aquatic plant species – among others, bur-reed, common frogbit, as well as other unique pondweed species. Yellow iris, purple loosestrife, and calamus – an old medicinal plant with a rich aromatic scent – are a few of the other plant species – as well as the two poisonous plants, bittersweet nightshade and northern water hemlock.

Regarding birds, you have a good chance of seeing grey herons, grebes, coots, ducks, and mute swans. In the reeds along the riverbank, reed warbler, nightingale, and common reed bunting sing during the summer period. If you are lucky, you can spot a glimpse of the western marsh harrier or maybe the kingfisher, whizzing low over the water's surface like a sapphire blue arrow.

In the water, there is a good population of, among others, salmon and trout, and at Langå, the fish stock

is characterized by being very species-rich with up to 25 different fish species as, among others, eel, common bream, common roach, northern pike, common perch, northern lampreys, common bleak, and ide.

Regarding insects, the beautiful banded demoiselle and the even rarer green snaketail can be highlighted. Besides, here you can experience the large stonefly which is found in Denmark only in the meadows along the Gudenå between Randers and Langå.

You must also be lucky to spot an otter, a species which was very rare in Denmark in the 1980s but now has good living conditions – especially along the Gudenå.

Flora und Fauna

Der Gudenå beheimatet mehr als 80 Pflanzenarten, von denen 44 Wasserpflanzenarten sind - zum Beispiel Igelkolben, Froschbiss und verschiedene einzigartige Arten von Laichkraut. Andere Pflanzen sind gelbe Iris, Blutweiderich, Kalmus (eine uralte Heilpflanze mit einem starken aromatischen Geruch) - sowie die beiden giftigen Pflanzen Bittersüßer Nachtschatten und Wasserschiefling.

Die Chancen sind gut, Vögel zu sehen: Fischreiher, Lappentaucher, Blässhuhn, Enten und Höckerschwäne. Im Schilf entlang des Ufers singen im Sommer Rohrsänger, Nachtigall und Rohrspatz. Wenn Sie Glück haben, können Sie einen Eisvogel sehen, der schnell wie ein blauer Pfeil über die Wasseroberfläche schießt, und vielleicht sehen Sie auch einen auch die Rohrweihe.

Es gibt es einen guten Lachs- und Forellenbestand und bei Langå ist der Gudenå mit bis zu 25 verschiedenen

Fischarten sehr artenreich: Aal, Brachse, Rotaugen, Hecht, Flussbarsch, Flussneunauge, Ukelei und Äland usw.

Nennenswerte Insekten sind die wunderschöne Prachtlibelle und die seltenere Grüne Flussjungfer. Außerdem können Sie hier Steinfliegen sehen, die es in Dänemark nur am Gudenå zwischen Langå und Randers gibt.

Wenn man Glück hat kann man sogar einen Otter sehen, eine Art, die in den 1980er Jahren in Dänemark sehr selten war, jetzt aber gute Bedingungen hat - nicht zuletzt entlang des Gudenå.



Natur Friluftsliv



Skovlystpavillonen 1955. Den brændte i 1969.

Skovlyst

Langå Borger- og Håndværkerforening købte i 1923 Skovlystområdet med henblik på at skabe et friluftsområde for byen.

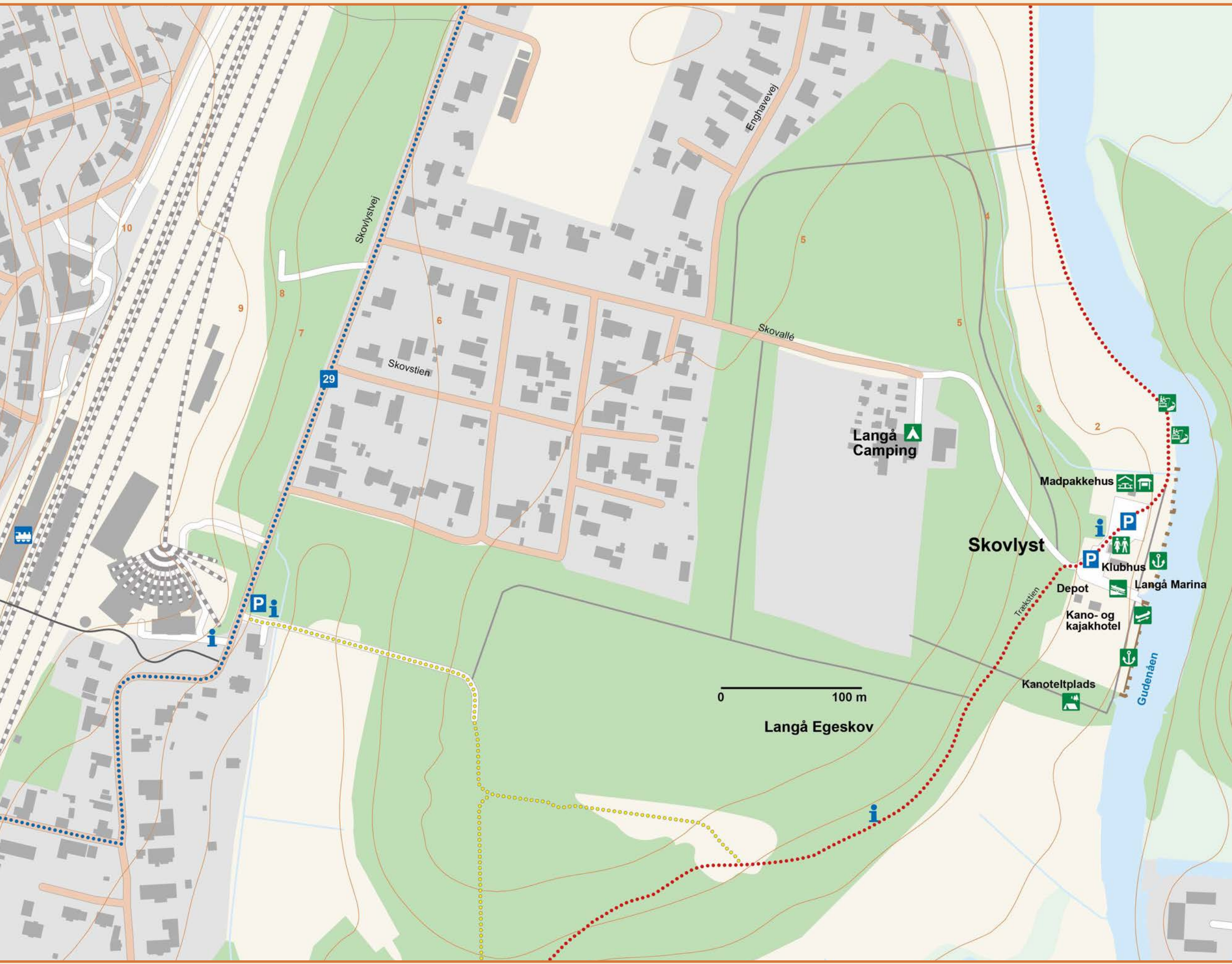
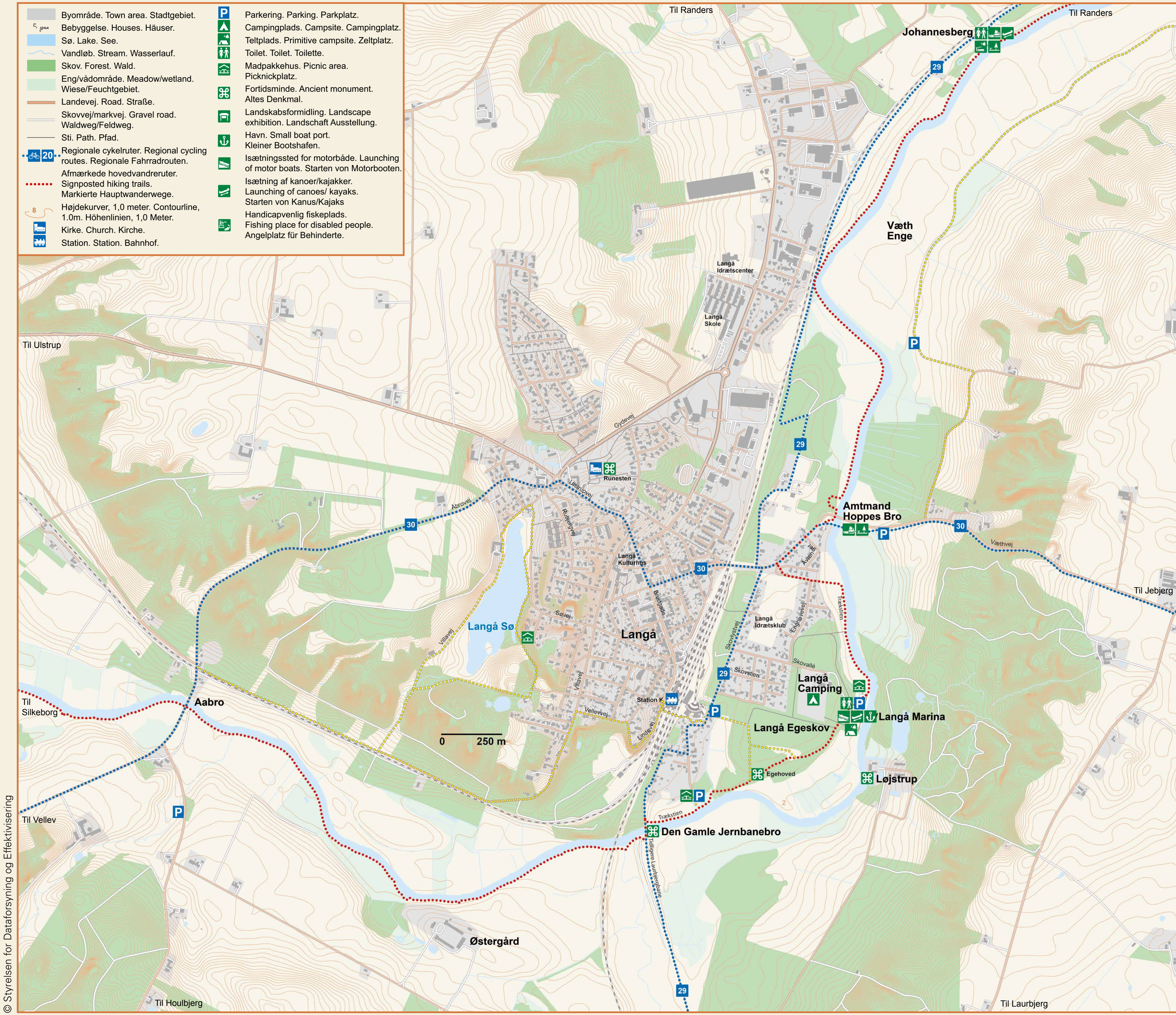
I de følgende årtier var her både en pavillon – se illustration herunder, tennisbaner, skydebaner og et friluftsbad.

I 1959 lejede Langå Bådlag en strækning af Gudenåen, som vi i dag kender som Langå Marina. I 1960 åbnede Langå Camping ved Skovlyst.

Skovlyst er fortsat et knudepunkt for friluftsliv i Langå. Det er en af hele Gudenåens mest populære fiskepladser.

Langå Bådlag har 20 pladser til motorbåde. Her er faciliteter til både dem i kano, kajak og robåd. Trækstien går igennem området – og gennem den smukke Egeskov.

Cykelruterne 29 og 30 løber få hundrede meter herfra – rute 29 ad den gl. jernbanestrækning - og rute 30 ad landeveje langs med Gudenåen.



Partnerskab

2019 afsluttedes et større projekt med områdefornyelse i Langå. Det omfatter bl.a. en 300 meter lang cykelsti- og gangbro over jernbanen samt udvikling af området ved Skovlyst. Finansieringen er sket via midler fra Transport-, Bygnings- og Boligministeriet, fra Banedanmark og fra Randers Kommune.

I 2019 har et grønt partnerskab stået bag indretning af madpakkehus, offentligt toilet og nye faciliteter for bl.a. lystfiskere og kajakroere ved Skovlyst. Partnerskabet har yderligere modtaget støtte fra Frilustrådet, Energinet og ELRO Fonden.

I forbindelse med starten på projektet fremlagde en gruppe borgere i februar 2014 en plan om Langå i Udvikling. Foreningen Gudenåens Potentialer (partnerskabet) blev stiftet med fokus på Skovlystområdet ved Gudenåen.

Skovlystområdet er primært ejet af Langå Borgerforening, Danmarks Naturfond, Randers Kommune og enkelte private lodsejere, men fungerer som et samlet offentligt område.

- Gudenåens potentialer (partnerskabet) består af følgende foreninger og organisationer:
- Langå Borgerforening
 - Langå Bådelag
 - Langå Camping
 - Langå Sportsfiskerforening
 - Danmarks Naturfredningsforening, Randers
 - Langå Egnsarkiv
 - Randers kommune



Friluftsliv

In 1923, the Langå Civic and Trade Associations bought the Skovlyst area with the intent of creating a recreational area for the town. In the ensuing decades, the recreational area included a pavilion, tennis courts, a shooting-range, and an open-air swimming pool.

In 1959, the boat guild Langå Bådlag rented a stretch along the Gudenå, which today is known as Langå Marina. In 1960, Langå Camping opened at Skovlyst.

At Skovlyst, there are facilities for enthusiasts in canoes, kayaks, and rowing boats. The Towpath passes through the area – and through the beautiful forest of Langå Egeskov. Here you find one of the most popular fishing-grounds along the Gudenå.

Marked bicycle routes run just a few hundred meters from Skovlyst.

In 2019, a large project on redevelopment in areas in Langå was concluded. This includes, among other things, a 300-meter-long bridge for bicycles and pedestrians over the railway at the station, as well as redevelopment of the area at Skovlyst.

A green partnership of volunteers is responsible for the setup of a picnic shelter, a public toilet, and new facilities at Skovlyst for anglers and kayakers, among others.

Skovlyst

Der Langå Bürger- und Handwerkerverein erwarb 1923 das Gebiet Skovlyst mit dem Ziel, ein gemeinnütziges Außengebiet für die Stadt zu schaffen. In den folgenden Jahrzehnten gab es hier einen Pavillon, Tennisplätze, Schießstände und ein Freibad.

1959 mietete Langå Bootsgilde einen Abschnitt des Gudenå, den wir heute als Langå Marina kennen. 1960 wurde der Langå Campingplatz bei Skovlyst eröffnet.

Bei Skovlyst gibt es Einrichtungen für Kanus, Kajaks und Ruderboote. Der Treidelpfad führt durch die Gegend - und durch den schönen Eichenwald Langå Egeskov. Hier liegt einer der beliebtesten Angelplätze in Gudenåen.

Einige hundert Meter von Skovlyst entfernt verlaufen ausgeschilderte Fahrradrouten.

2019 wurde in Langå ein Großprojekt mit Flächensanierung abgeschlossen. Es beinhaltet u.a. eine 300 m lange Fahrrad- und Fußgängerbrücke über die Gleise beim Bahnhof sowie die Entwicklung des Gebiets bei Skovlyst.

Eine grüne Partnerschaft von Freiwilligen hat für die Einrichtung eines Brotzeithäuschens, einer öffentlichen Toilette und neuer Einrichtungen für z.B. Angler und Kajakfahrer bei Skovlyst gesorgt.



Landsbyen Langå, ca. 1908. Foto Langå Egnsarkiv.

Fra landsby til stationsby

Langå er vokset sammen af landsbyen Langå, der lå højt omkring den romanske landsbykirke, og stationsbyen Langå på det lavere, flade terræn ved jernbanen.

Stationen blev anlagt i 1862, og først i 1930'erne var stationsbyen vokset så meget, at den voksede sammen med landsbyen Langå. På kortene nederst ses udviklingen fra omkring 1862, hvor der kun var en landsby og en station, til tiden omkring 1930, hvor Langå Stationsby næsten er vokset op til landsbyen Langå.

Stationsbyen Langå

Det var anlæggelsen af jernbanen, der satte skub i byudviklingen i Langå. I 1862 anlagde man station og banestrækningen Århus-Langå-Randers. Allerede året efter etableres strækningen Langå-Viborg, og byen blev et trafikknudepunkt for Jyllands jernbaner.

Byen voksede op ad dalskrænten mod vest og ned mod det flade terræn mod Gudenåen. I 1931 blev Langå beskrevet som "Jyllands Kæmpestationsby". Det smukke vandtårn fra 1908 minder om damplokomotivernes tid.



Langå Station, 1912. Foto Langå Egnsarkiv

Runesten

Langå er – sammen med Aarhus – det sogn i Danmark, hvor der er fundet flest runesten – nemlig hele seks. En af dem skulle have været over 4 meter høj – i så fald den højeste runesten fundet i Danmark nogensinde!

Desværre er kun én bevaret – den står ved Langå Kirke. Desuden findes et fragment på Museum Østjylland.

Runesten er rejst i vikingetiden med det formål at blive set. Tre af Langås runesten er fundet ved Gudenåen, som tidligere var en vigtig færdselsåre. Det er nærliggende at forestille sig, at flere af Langås runesten har stået ved Gudenåen for at blive set af flest muligt.



Runesten ved Langå Kirke

Aabro

Allerede i middelalderen var der bro over Gudenåen ved Aabro. Aabro var hjemsted for to årlige markeder, og i 1800-tallet lagde mange pramme til her, fordi der var en kro – Aabrohus Kro, som der står på et kort fra 1878.

Det hed sig, at kroen aldrig var lukket, for når pramfolkene sent på natten gik til køjs, begyndte bøndervognene sydfra at køre ind i krogården.

Aabro mistede sin betydning, da broen i Ulstrup blev bygget i 1870-erne.



Langå Station, 1900. Foto Langå Egnsarkiv

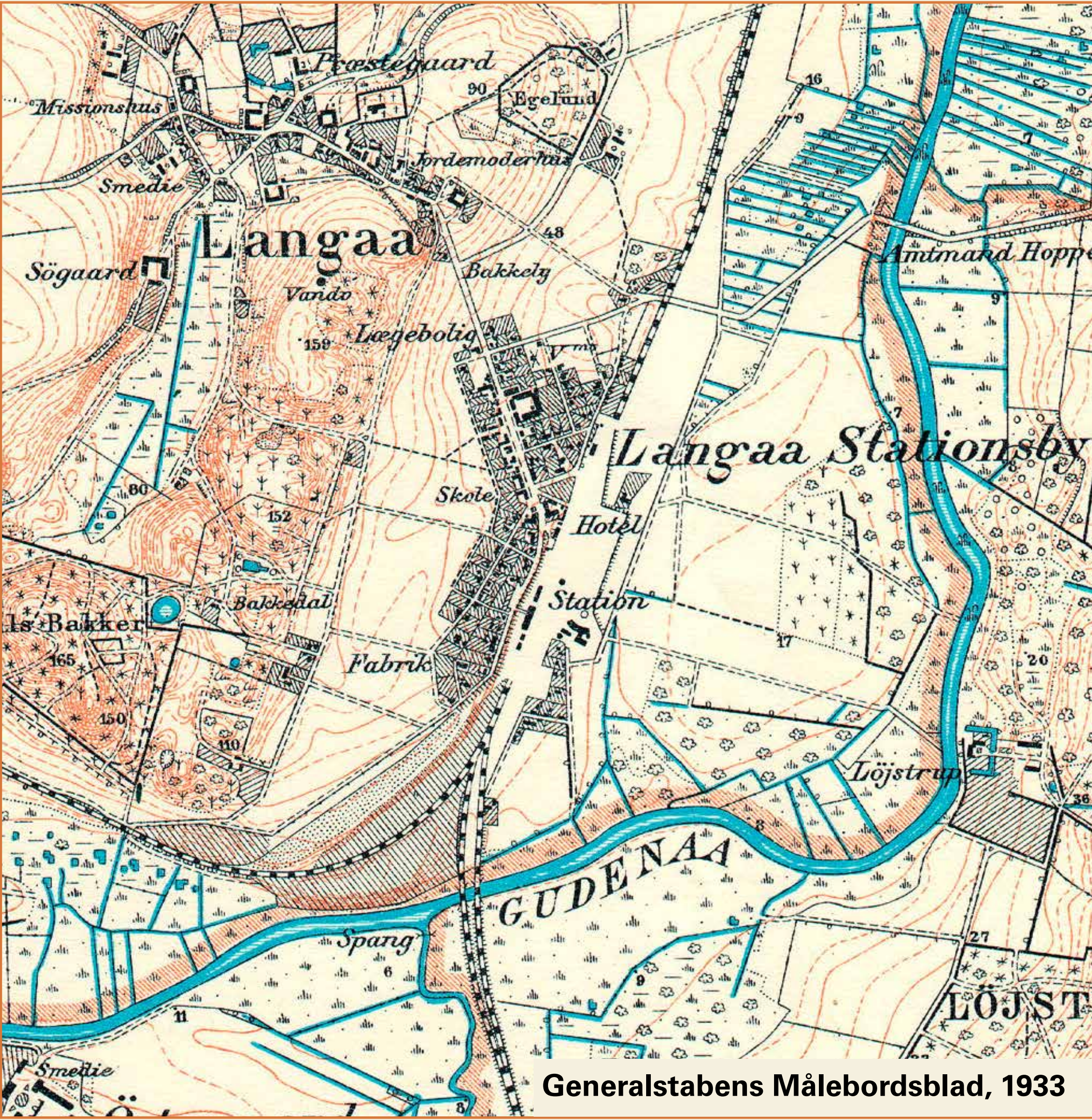
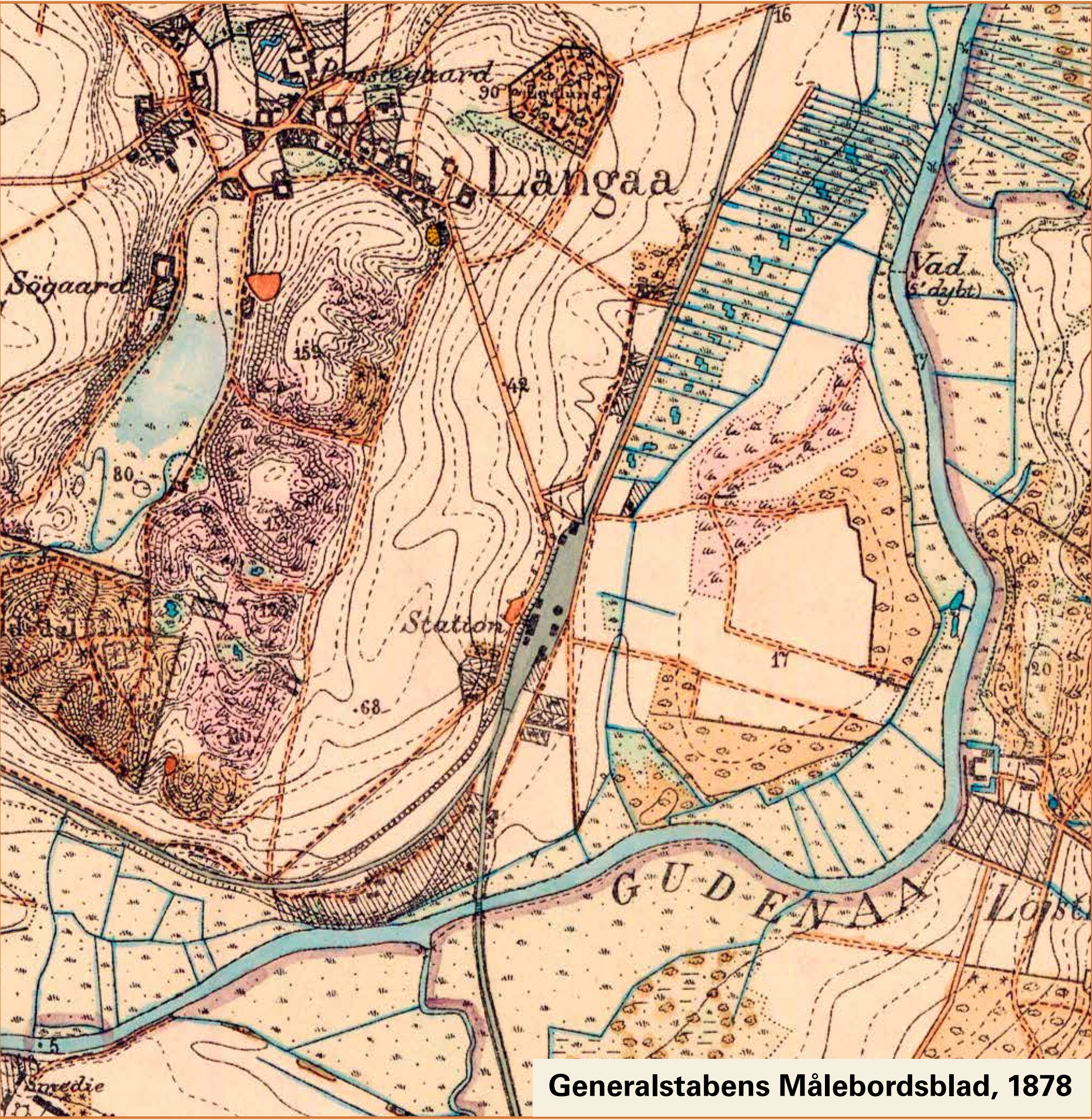
Fra to til én

På det ældste kort herunder fra 1878 ses bl.a. landsbyen Langå – her er endnu ingen by omkring stationen, der blev anlagt 1862.

Landsbyens gårde og huse lå tidligere endnu tættere samlet, men flere gårde var udflyttede fra landsbyen i 1878.

På kortet herunder fra 1933 er stationsbyen vokset op mod landsbyen. Amtmand Hoppes Bro fra 1904 har skabt forbindelse til omlandet

øst for Gudenåen. Desuden er Langå Sø blevet drænet, og jernbanen mod Aarhus er suppleret med et ekstra spor.



The town of Langå

Several rune stones from the Langå area testify to the fact that Langå was an important settlement area in ancient times.

Originally, Langå was a village with its own church, farms and houses situated in a clustered settlement north of Langå Lake. The farms were copyhold farms that came under Ulstrup Castle, until they were sold off the castle and became freehold farms in the 1800s.

The farmers of Langå have profited by their proximity to the Gudenå, where they could cross the river at Aabro. Aabro was home to two annual fairs where the local people sold handicrafts, livestock, and agricultural products. Here you found both a stock area and an inn.

The construction of the railway lines boosted the development of Langå as a traffic hub. Before the arrival of the railway, the population of Langå was just over 300 people, but in the period from 1862, when the Langå Station was built, to 1920, the population increased fivefold to just under 2,000 people. Today, approximately 3,000 people live in Langå.

Initially, after the station was established, the urban development was concentrated to the area directly west of the station building. The road formerly known as Ulstrupvej was expanded and renamed Bredgade, and slowly the old village of Gl. Langå and the railway town coalesced along Ulstrupvej/Bredgade.

Der Ort Langå

Mehrere Runensteine in der Region Langå zeugen davon, dass Langå im Altertum ein wichtiges Siedlungsgebiet war.

Langå war ursprünglich ein Dorf mit einer eigenen Kirche, Bauernhöfen und Häusern in einer Siedlung nördlich des Langåsees. Die Höfe waren Lehnshöfe unter dem Schloss Ulstrup, bis sie im 19. Jahrhundert an private Besitzer verkauft wurden.

Die Bauern in Langå haben von der Nähe zum Gudenå profitiert. Sie konnten z.B. den Fluss bei Aabro überqueren. In Aabro wurden jährlich zwei Märkte abgehalten, auf denen die örtlichen handwerklichen Produkte, Vieh und andere landwirtschaftliche Produkte verkauft wurden. Hier befanden sich sowohl die Ladestation als auch das Gasthaus.

Der Bau der Eisenbahnen kurbelte die Entwicklung von Langå zum Verkehrsknotenpunkt an. Die Einwohnerzahl von Langå betrug vor den Eisenbahnen etwas mehr als 300 Einwohner, aber in der Zeit vom Bau des Bahnhofs in Langå 1862 bis 1920, vervielfachte sich die Einwohnerzahl auf knapp 2.000 Einwohner. Heute leben rund 3000 Menschen in Langå.

Nach dem Bau des Bahnhofs konzentrierte sich die Stadtentwicklung zunächst auf das Gebiet unmittelbar westlich des Bahnhofsgebäudes. Der ehemalige Ulstrupvej wurde ausgebaut und erhielt den Namen Bredgade, und allmählich wuchsen Gl. Langå und die Bahnhofsstadt entlang des Ulstrupvej / Bredgade zusammen.